

התקלה הערכית החמורה ביד ושם

מאת ד"ר חנן שי

מבט מבס"א, מס' 1,863, 3 בינואר 2021

תמצית: מהדיון הציבורי בסוגיית מחליפו של מנהל יד ושם עולה שהשואה אינה מוצגת יותר במוסד כתופעה ייחודית וכמימוש הנורא ביותר של האנטישמיות, אלא כפשע נגד האנושות העלול לשוב ולהתרחש בכל חברה שערכיה אינם ליברלים, ובכלל זה ישראל. בכך משווק המוסד שנועד להנציח את זכר השואה וקורבנותיה את ערכי הליברליזם האירופי שסללו את הדרך לפשע שאין לו אח ורע בהיסטוריה העולמית.

השואה התאפשרה בשל שתי סיבות יסוד מרכזיות. הראשונה היא שבניגוד למהפכה המדעית שאבותיה המירו את הסיפורים והכזבים של ימי הביניים באמת אחת מוכחת לוגית ואמפירית ובמאמץ בלתי פוסק לחשיפתה, המהפכה הליברלית כפרה ועדיין כופרת בקיומה של אמת אחת.

הסיבה השנייה לשואה מגולמת בהכרזתו של ניטשה "אלוהים מת", שמשמעותה היא מותו של המוסר התנ"כי. התנ"כ, שהוצמד על-ידי הנצרות לברית החדשה, היה חומת מגן שלא מנעה אמנם את רדיפת היהודים והשפלתם, אך מנעה את השמדתם זה למעלה מאלף שנים.

ללא אמת ומוסר אין צורך ויכולת אמיתית להבחין בין טוב לרע, לערוך חשבון נפש מצפוני, ובמקרה הצורך לחזור בתשובה ולתקן. "תשובה וחשבון נפש", טען ניטשה, "מדכאים את טבע האדם" ומהווים המצאה שנועדה לייהד את העולם. בהיסתמך על מיתוסים טרום-ימי ביניים אפלים, שהנאצים אימצו והעצים, טען ניטשה כי "גיבורים אמיתיים אינם מתחרטים ואינם מתייסרים".

צלם אנוש אינו, כתפיסת היהדות, מתנת אלוה מולדת אלא תכלית שעל האדם לעמול להשיגה. ולכן חיסול האמת ובעקבותיה חיסול המוסר והמצפון על-ידי האליטה האינטלקטואלית הליברלית של אירופה מחק מעל לאלף שנות מאמץ נוצרי לניתוק האדם מעברו הפגני והפראי ולהפיכתו לבעל תודעה מצפונית. כך נסללה דרך המלך להופעת אידיאולוגיות הכזב הברבריות הקומוניסטית והנאצית.

בהעדר חומת מגן של מוסר אמת ומצפון לא עמדה בפני אידיאולוגיות הכזב שהוליד הליברליזם בעיה מצפונית לתת לגיטימציה לחיסול התרבות היהודית, ובהמשך לחיסול היהודים עצמם - מייצגי המוסר והמצפון הישנים אותם ביקשו להחליף.

חסרונה של חומת מגן זו אף מנע מאינטלקטואלים אירופים שנטשו את הנצרות ואת ערכיה וסלדו מהנאציזם, למצוא בערכים ההומאניים הליברלים החליפיים שרכשו את ההצדקה המוסרית ותעצומות הנפש כדי להתנגד לו. ולכן ליברלים בכל מערב אירופה, ולא רק בגרמניה, היו שותפים בתעשיית השואה, או למצער עמדו מנגד ושתקו.

הליברלים לא הודה מעולם שהתכחשותו לערך המכונן "אמת" מילאה תפקיד מרכזי בהתרחשות השואה. מסיבה זו ספק גדול אם הלקח החשוב ביותר מהשואה הופק ואם חומת מוסר האמת והמצפון שהתמוטטה בראשית המאה העשרים שוקמה במאה הנוכחית.

מביקורתם של אנשי רוח ליברלים, ביניהם חוקרי שואה בכירים, על יחס ישראל ל"אחר", מהשוואתם את פעולותיה למעשי הנאצים, ומהזהרתם ש"החושך לעולם אינו יורד בבת אחת" עולה בברור שלקח השואה הראשי לא הופק והופנם דווקא על-ידי אינטלקטואלים ליברלים. כשם שאינטלקטואלים ליברלים סללו את הדרך לשואה ועמדו מנגד כשהיא התרחשה, מסתבר שהם האחרונים להבין את הסיבה האמיתית להתרחשותה.

ניסיונו של יד ושם להנחיל למבקרים הרבים מהארץ ומהעולם את מסקנותיו וערכיו של אותו ליברלים שטרם הכיר באחריותו להתרחשות השואה ולא תיקן את פגמיו - ולא את ערכי ההומניזם הליברלי **המוסרי** המקורי אותם ביקשו מבצעי השואה לחסל - היא עדות לבלבול ערכי נורא שהשתרר במוסד.

תיקון תקלה זו חייב להיות משימתו הראשונה של מנהל המוסד הבא.

** ד"ר חנן שי הוא מרצה לחשיבה אסטרטגית מדינית וצבאית בחוג למדעי המדינה באוניברסיטת בר-אילן*